

Josef Škvorecký - Zbabělci

Úryvek

Z hlavní budovy se vyhrnuli pánové s modročervenýma páskama. Každý měl v ruce lejstro. Jak vyšli do deště, začali si ohrnovat límce a strkat lejstra do kapes. Potom se rozešli po dvoře. Pan doktor Bohadlo, s tváří rozzářenou a důležitou, přišel k nám. "Tak hoši, seřadíme se a pudem," řekl. "Kam?" řekl Benno. "Máme vnitřní město až k Poznerově továrně a pak dolů kolem starého židovského hřbitova, přes ghetto a zpět k pivováru." "A co budem dělat?" "Vždycky tři hodiny budem konat tuhle obchůzku a pak budem mít zas tři hodiny volno." "To dem zrovna?" "Ano. Teď je půl jedné, výjimečně budem hlídkovat jen dvě a půl hodiny." "A na voběd nepudem?" "To vydržíte. Pro jednou," zasmál se pan doktor Bohadlo. "To je sprostý. Bez žrádla nic nedělám," řekl Benno a myslel to vážně. Ale pan doktor Bohadlo to vzal jako vtip. "Dobrá. Bude to taková malá oběť pro vlast," řekl. "Teď jste na vojně. Seřad'te se do dvojřadu za mnou." Potom se k nám obrátil zády a zvedl ruku kolmo do výše jako v Sokole, když se má dělat zákryt. "Hovno," řekl potichu Benno. Tři kluci, co jsem je neznal jménem, se horlivě seřadili za pana doktora Bohadlo. Ten lichý se na nás otočil a Benno strčil Harýka k němu. Harýk se postavil vedle něho a dal ruce do kapes gumáku. Pan doktor Bohadlo stál pořád se zdviženou paží, s baňatými lýtky a se zadnicí naditou v uzoučkých pumpkách. Dva kluci v první dvojici za ním stáli v pozoru. Třetí kluk vedle Harýka taky. Harýk stál s ohnutými zády a s ohnutým límcem v dešti. "Pochadémchod!" řekl pan doktor Bohadlo a mrsknul levou nohou dopředu. Tři kluci se všichni najednou sklonili k levé straně a vykročili levičkama. Harýk se opozdil, ale hned přidal do kroku. šli jsme s Bennem za nima. Za chvíli už jsme byli pozadu. "Sakra," řekl jsem. "Krávy," řekl Benno a pak jsme zrychlili krok a připojili jsme se k mašírující koloně. Maširovali jsme s panem doktorem Bohadlem v čele po dlážděné vozovce k bráně. Nebylo to vlastně tak nepříjemné, jít stejným krokem. Rozhlédl jsem se a viděl jsem, že se na nás nikdo nedívá. Tak to ani nebylo blbé. Ostatně, kolem nás maširovali samé takové stonožky s modročervenýma páskama v čele. Jak jsme se blížili k bráně, viděl jsem, že je zavřená. Stál před ní chlap v uniformě a s četařskými knoflíky na ramenou. Před sebou měl opřenou pušku s bajonetem. Pan doktor Bohadlo šel rovnou k bráně. Četař pozvedl pušku za hlaveň a otevřel bránu před námi. Prošli jsme jako londýnská garda a pan doktor Bohadlo bezvadně zahnul vpravo. Maširovali jsme po silnici k mostu. Ohlédl jsem se vlevo k Port Arthuru. Potom jsme šli přes most a já se díval na Irenino okno. Nikde nic. Maširovali jsme tiše k nádraží. Na rohu okresního domu stála paní Mánesová. Jak nás spatřila, sebrala se a připojila se k nám.

Analýza uměleckého textu

• zasazení výňatku do kontextu díla

- před tím byl Danny zajat Němci a mohl být zastřelen, ale doktor vyjednal s Němci jejich propuštění
- první polovina, těsně po zahájení odporu proti okupaci, chlapci se přihlásili do odboje v pivováru a jdou na obchůzku po městě
- po chvíli je to přestane bavit a utečou z pivováru

• téma a motiv

- **téma:** život mladých v maloměstě a jejich konfrontace s revolucí (přijde jim to jenom jako zábava než doopravdy nepřijedou tanky, pak jsou bojovat)
- **motiv:** jazz, láska, kamarádství, předstírání aktivity

• časoprostor

- **čas:** týden v květnu 1945 - autorova současnost, doba revoluce proti německé okupaci
- **prostor:** reálný, konkrétní - české maloměsto - Kostelec, autor chtěl zobrazit, jak probíhala revoluce na maloměstě (kontrast s Prahou)

• kompoziční výstavba

- na začátku je věnování (Ždence, té holce, Co jsem potkal v Praze)
- a také dva citáty - Romain Rolland (Každé dílo, které trvá, je vytvořeno ze samé podstaty své doby; umělec je sám nevybudoval; je v něm vypsáno, co vytrpěli, milovali, o čem snili jeho druhové.) a Ernest Hemingway (Spisovatelovým řemeslem je mluvit pravdu.)
- dílo rozděleno do 7 částí - každá část odpovídá jednomu dni příběhu
- části jsou uvozeny jako deník (např. Pátek 11.V.1945)
- chronologická výstavba

• literární žánr a druh

- **druh:** epika, próza
- **žánr:** román (často označován za první román deziluze)

• vypravěč / lyrický subjekt

- osobní vypravěč - postava Dannyho Smiřického
- nespolehlivý vypravěč - říká nám informace ze svého pohledu, nevíme vše a jestli je to pravda
- ich-forma

• postava

- Danny Smiřický - hlavní postava, fiktivní, přirozená, částečně autobiografická (autor tvrdí, že ne, ale jsou si podobní - Škvoreckého ideální já), neutrální - pracuje v továrně a ve volném čase hraje jazz s kamarády, působí cynicky, domýšlivě, ale maskuje tím svou vnímavost a citlivost, kritizuje pokrytectví maloměšťáků; je zamilovaný do Ireny, ale pořád flirtuje s ostatními dívkami, když přijdou německé tanky, pomůže jeden sestřelit kulometem

• vyprávěcí způsoby

- ich-forma, přirozené dialogy a dlouhé Dannyho monology

• typy promluv

- (v ukázce) hlavně přímá řeč - přirozené dialogy

• jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku

- ve vypravěčových pasážích spisovná čeština
- v dialogích nespisovný jazyk - působí to autentičtěji, živěji, jak spolu mluví mladí lidé
 - * obecná čština - dem, voběd, nepudem
 - * vulgarismy - hovno
 - * expresivní slova - žrádlo
 - * slang
 - * anglické a německé výrazy
 - * cizí slova převedená do češtiny, aby se vyslovovala stejně - ólrajt, šatap
- v promluvách krátké úderné věty - akční dialog
- vypravěč a jeho vnitřní monolog - delší věty a souvětí

• tropy a figury a jejich funkce ve výňatku

- metafora - stonožky s modročervenýma páskama

Literárně historický kontext a autor

Josef Škvorecký byl významný spisovatel a překladatel hlavně 2. poloviny 20. století. Považován za prvního představitele románu deziluze - zobrazoval revoluci takovou, jaká ve skutečnosti byla. Zbabělce napsal už 1948, ale věděl, že by dílo vadilo, vydal ho až o 10 let později, ale stejně přišel o místo. V roce 1968 emigroval do Kanady a založil exilové nakladatelství 68 Publishers - vydával v Československu zakázaná díla. Danny není autobiografická postava, ale mají mnoho podobného - je to jeho ideální já, vystupuje i v dalších románech - Tankový prapor, Příběh inženýra lidských duší. Jiná díla jsou Sedmírámmenný svícen (židovská tematika), detektivní trilogie poručíka Borůvky. Překládal řadu autorů, např. Hemingwaye - podobný styl psaní. Manželka Zdena Salivarová také spisovatelka. Dílo přijato dobře a dodnes jsou oblíbená. Několikrát byl napsán scénář k filmu, ale samotný snímek nikdy nevznikl. Ve stejné době tvořil např. Kundera, Vaculík, Klíma, Bohumil Hrabal. Ve světě Heller, Moravia, beat generation.